

^{us}
PETRI DE HONESTIS

CLERICI RAVENNATI^s

REGULA CLERICORUM.

DOMNI

CONSTANTINI ABBATIS CAJETANI

AC VINDICIS BENEDICTINI

IN REGULAM VENERABILIS VIRI PETRI DE HONESTIS

CLERICI RAVENNATI

AD LECTOREM SUUM HUMANISSIMUM PRÆFATIO.

In fine quarti tomi sanctissimi doctoris nostri, Petri Damiani, addendam curavimus Regulam illam, quam ad clericos et canonicos informandos scripsit Petrus clericus Ravennas duplici potissimum de causa: primo, ut studiosi quique, qui fere lucusque utrumque confundere, intelligant alium esse Petrum hunc a nostro; secundo, ut etiam constant Petrum clericum suam hanc Regulam editam pro clericis et canonicis illis, qui regulariter apud matricem ecclesiam penes ipsos episcopos, vel in collegiatis aliis ad normam potissimum concilii Aquisgranensis debebant; non vero pro S. Augustini professoribus. Hujus enim Regulæ observantia (si Regula ea fuit, vel potius epistola) ab eisdem sancti doctoris obitu usque ad eam fere tempestatem, vix audita fuerat.

Quod igitur ad primum spectat, etiamsi uterque Petrus vocaretur, eademque Ravennam pro patria, habuerint, professione nihilominus atque ætate, toto cælo distare cognoscuntur. Nam noster Petrus a majori natu fratre, qui eum paterne nutriverat, relicto gentis suæ cognomine, Damiani cognomen assumere voluit; tametsi (ut ex ejus scriptis alibi notabo) nobilibus, non obscuris (ut quidam gratis affirmarunt) natus sit; Petrus etiam hic alius Honestorum stemmate, et familia quoque clarus editus est.

Professione quoque Petrus Damiani monachus fuit, eremita et prior monasterii Sanctæ Crucis de Avellana, in Umbria, non longe ab Eugubio, ordinis sancti Patris nostri Benedicti, ut non tantum ex

gravioribus, iisdemque coætaneis scriptoribus, verum etiam ex illiusmet scriptis patenter habemus, quidquid alii fingant, affirmantes ipsum Augustinianum, non Benedictinum fuisse; vel etiam (ut falso adhuc alii) ex Augustiniano Benedictinum evasisse: cum is ante monasticam vitam nulli Regulæ fuerit addictus, imo sacrarum litterarum et utriusque juris doctor, Parmæ legis peritiam docuerit, ut nos in ejus Vitæ commentariis, Deo duce, clarius ostendemus.

Alius vero Petrus fuit clericus, clericorumque prior. Qui cum videret multos in clericis abusus (quos Petrus Damiani suis præsertim in epistolis deplorat reprehenditque) ille condito monasterio in littore maris Adriatici, in beatissimæ Mariæ virginis honorem, Regulam ex sanctis Patribus, ac præcipue, ut videre est, ex ea sancti Patris nostri Benedicti conflata, præscripsit, et Paschali II pont. max. confirmandam transmisit, ut corruptos mores componeret. Non negamus tamen hoc ipsum ejusdem monasterium (sicut et Benedictinorum quamplura) Augustinianorum postea juri addictum fuisse.

Postremo, quod ad ætatem attinet, Petrum Damiani obiisse anno Christi millesimo septuagesimo secundo, omnes ejusdem temporis scriptores (ut fuse quoque probat eminentissimus cardinalis Baronius [1]) contestatum reliquere. In primis qui totidem id verbis adnotavit, Bertholdus Constantiensis in Auctario ad Hermannum Contractum, hæc habet. Anno millesimo septuagesimo secundo, Petrus Da-

(1) Card. Baron. Annal. t. XI, ad ann. 1072.

miani, piæ memoriæ, migravit ad Dominum VIII A
Kal. Martii, cui dominus Geroldus [domnus Giral-
dus], revera monachus scientia Scripturarum insi-
gnis, et moribus suo prædecessori non impar, in epi-
scopatu successit.

Ad hæc, Petrum Damiani anno ætatis suæ sexa-
gesimo sexto (2), in suo Sanctæ Mariæ congregationis
Avellanensis, seu Columbæ monasterio, Faventiæ
decessisse, sacrasque illius reliquias ad hunc usque
diem, magna ibidem cum veneratione asservari, adeo
clarum est, ut probatione non indigeat. Econtra
vero Petrus clericus ad Paschalem II pont. max. qui
ab anno 1099 ad 1118 vixit, cuique Regulas suas
confirmandas direxit ætatem protraxit: unde etiam
ejusdem Paschalis exstant litteræ ad illum, datæ La-
terani III Non. Jul., indictione VII Incarnationis Do-
minicæ anno 1115. Addunt quoque scriptores, eum
octogenario majorem, et in Portuensi S. Mariæ mo-
nasterio, quod ipse paulo extra urbem Ravennam
in littore maris Adriatici construxerat, obiisse anno
Domini 1119, IV Kal. April. Ejus autem tumulo hi
versus, qui et nostram confirmant sententiam, inci-
sisi feruntur:

*Hic situs est Petrus, Peccans cognomine æctus,
Cui dedit hanc aulam meritorum condere Christus,
Anno milleno centeno debita solvit.*

IV Ka. Apr.

Docte quidem in hanc rem Hieronymus Rubeus
(Hist. Raven., lib. v): « Satis autem, ut puto, constare
potest quantum inter hunc Petrum Portuensem, et
Petrum Damiani intersit. Et quidem uterque Petrus,
uterque Ravennas; sancte ambo atque innocenter
vixerunt, eodemque fere tempore, quodque fecit,
ut eos multi non internoscere, ambo Peccatores
appellati. Inoleverat enim mos, ut qui religiose
tunc viverent, ob animi demissionem, sese inscriberent
Peccatores; idque facile cognosceret qui in monumenta
illorum temporum evolverit. Petrus tamen Portuensis
pæfectus, semper sacerdos, et clericus, ut aiunt,
Petrus autem Damiani monachus. Ille in Portuensi
cœnobio perpetuo fere vitam traduxit; hic in Catriana
solitudine. Ille Ravennæ diem obiit suum, hic Faventiæ;
ille IV Kal. Aprilis, hic VIII Kal. Martii; ille anno
millesimo centesimo decimo nono [cor. septuagesimo
secundo]; hic octogesimo supra millesimum. Quodque
hac ratione inter se ii differrent, Dantes de Petro
Damiani scribens, videtur testari. Dum enim Petrum
Damiani loquentem inducit, se Petrum Damiani fuisse
inquit, in Catrianaque solitudine vixisse; Petrum
autem Peccatorem in divæ Mariæ virginis ad litus
Adrianum, commoratum. » Dantis vero Aligerii,
poetæ Etrusci, Testimonium hoc est:

*Tra duo liti d' Italia surgon sassi
E non molto distanti alta tua patria,
Tanto, che i tuoni assai suonan più bassi,
E fanno un gibbo, che si chiama Catria,
Di sotto al quale è consecrato un eremo,
Che suol esser disposto a sola Latria.*

(2) Vide Constantini Cajetani præfationem ad t. III
Petri Damiani (Patrol. t. CXLV)

Coì ricominciommi il terzo sermo,
E poi continuando disse, quivi
Al servizio di Dio mi sei sì sermo,
Che pur con cibi di liquor d' ulivi
Lievemente passava Caldi, et Cielì,
Contento ne' pensier contemplativi.

Render solea quel Chiostro a questi Cielì
Fertilmente, ed ora è fatto vano,
Sì che tosto convien, che si riveli:

In quel luogo fui io Pier Damiano:
E PIETRO PECCATOR fu nella casa
Di nostra Donna in sul lito Hadriano.

Poca vita mortal m' era rimasa,
Quando fui chiesto e tratto a quel Capello.

DANT., Parad., cant. xx.)

Hos autem Dantis versus Petrus Marianus V. I.
D. rerum multiplicium eruditione insignis, meique
amicissimus, Latine sic reddidit:

*Talibus est rursus dictis mihi farier orsus:
Inter utrumque Italum juga surgunt ardua litus,
Non procul Urbe tua, rapidus sonat ætheris ignis
Inferiore plaga, sic vertice nubila tangunt:
Angulus hinc oritur, cui nomen Catria, sub quo
Surgit adorando Superum domus apta parenti,
Desertas inter cælo gratissima rupes.
Hic ego tam certus mansi servire Tonanti,
Ut mea mensa alias haud tempore quolibet anni:
Perfusas epulas quam Palladis arbore nosset,
Cælestes sed erant mea gaudia volvere curas:
Fertilis ille Pollo quondam locus esse solebat,
Seminaque ingenti cum fenore reddidit, at nunc,
(In populi mox ora ibiti) pro frugibus illic
Infelix lolium et steriles nascuntur avenæ.
Illic Petrus ego Damiani tempora duxi:
Ac Petrus falso Peccator nomine dictus,
Virginis Adriacum prope litus vixit in æde,
Instabat mihi jam mortalis terminus ævi,
Cum mea nolentis sunt tempora cincta Galero.*

At cum hæc adeo clara sint, ut clariora magis
esse non possint, nihilominus rerum Augustinianarum
scriptores ad hanc usque diem invicte satis contem-
plunt, Petrum clericum, cognomento Honestum,
hunc ipsum esse, qui et Petrus Damiani, monachus,
et cardinalis. Quod revera nusquam crederem,
nisi multoties legissem apud Augustinum Ticinensem,
qui de canonici ordinis sui propagatione edisserens,
sic commentatus est (3): « In Italia usque ad tempora
B. Petri Damiani apud Ravennam in canonica S. Mariæ
in Portu, deinde per Italiam ab eo capite est propagatus.
Ipse namque vir sanctus, clara ex familia de Honestis
Ravennæ natus, prius apud Avellanæ locum eremiticam
duxit vitam: deinde episcopus Ostiensis et cardinalis
ordinatus, tempore schismatis inter Cadaloum epi-
scopum Parmensem, et Alexandrum II; pileo a se sponte
abdicatedo, ad canonicam præfatam se transulit,
ibique post multa præclara librorum edita opuscula,
et pietatis magnifice gesta, ejusdem loci prior,
sancte pieque in Domino quievit. Exstant usque
in præsentiarum Constitutiones ab eo editæ, de
communi vita canonicorum regularium, et Paschalis
II auctoritate confirmatæ. » Sed attende etiam,
quæso lector, quæ fragmenta in medium proferat,
suos canonicos Ticinensis iste propugnans:

(3) Aug. Ticin., Propugn. can. ord., par. IV, cap. 25.

« Ordo idem canonicus, inquit, ad regularem observantiam effloruit per sanctum virum Petrum Damianum, in Portuensi canonica, diocesis Ravenatis, deinde in tota Tuscia, præsertim in agro Lucensi apud Frigionariam, ipso auctore Petro Damiani, coadjutantibus Alexandro II et illustri comitissa Mathildæ (4). » Huic accedit Joannes Trullus, canonicus etiam regularis Augustinianus (5), qui postquam multa contra rei veritatem affirmasset, Trithemium abbatem, verissime licet scribentem, non veritus est apprehendere : « Hæc omnia subdit, eo retuli, ut manifestum fieret Petrum Damianum fuisse canonicum regularem, episcopum Ostiensem et cardinalem, nec quemquam moveat Joannes Trithemius, astruens monachum fuisse Benedictinum, quem claruisse inquit sub Henrico IV, anno Domini 1050. » In eundem labuntur errorem Joannes de Nigra Valle, titulo *De doctoribus ordinis canonici*; Raphael Volaterranus, *Anthropologiæ* lib. XXI; Alphonsus Ciaconius, in *Vitis summorum pontificum*, sub Stephano X, dicto IX; Joannes Baptista Signius *De ordine ac statu canonico* lib. 1, cap. 4; Basilius Serenius lib. *Privileg. canonicorum S. Augustini*, p. 10, alique complures non nisi novissimi, falsissimam hanc eandem opinionem totidem verbis confirmantes.

Cæterum non defuerunt et alii qui Petrum eundem clericum Portuensem, ipsum fuisse Petrum Damiani asseverant, Benedictinis, non Augustinianis adnumerarunt. Erroneam istorum opinionem Antonius Possevinus novissime amplexus est, ita dicens (6) : « Petrus Damiani filius, qui ita fere ab omnibus appellatus est, cum ejus familiæ cognomen esset. Honestorum : quamobrem et de Honestis dictus est : se vero ipsum altero cognomento insignivit, dum ad alios scribens, se *Peccatorem* subscribat, nobilis Ravennas, monachus autem monasterii S. Andreæ [al. S. Crucis] de Avellana ord. S. Benedicti congregationis Columbæ, S. R. E. cardinalis et episcopus Ostiensis, anno 1058. Sed anno 1072 ad monasterium suum amore quietis et solitudinis reversus obiit Faventiæ in cœnobio S. Mariæ quod cum quinque aliis construxerat, anno 1080, die 22 Februarii. Cum autem Volaterranus lib. XXI *Anthropologiæ*, et quidam alii scripserint eum fuisse ordinis divi Augustini, sine dubio hoc quod diximus, aut ignorarunt, aut minus rem ipsam indagarunt. »

Sed jam hujusmodi commenta missa faciamus. Sicut enim nebulae a solis radiis effugantur, sic ea quæ contra leges historiæ afferuntur, veritatis lucem sustinere non possunt, sed ad exactam temporum rationem ponderata evanescent. Maneat igitur suus cuique religioni honos : proprias ac peculiare unaquæque suorum majorum imagines servet ac veneretur : nec altera alterius titulos sibi vindicet.

(4) Idem par. v, confirmat. cap. 8.

(5) De ord. canon. lib. 1, cap. 5.

A Certe in Ecclesia sancta, quæ circumamicta est varietatibus, ita omnium timentium Deum ejusque mandata custodientium merita per charitatem communicantur, ut tamen divisiones gratiarum in singulis religiosorum ordinibus vestium diversitate notentur ac discernantur.

B Verum enim vero demonstrata jam veritate quod venerabilis Dei servus Petrus de Honestis : Ravennas clericus fuit, et diversus ille a S. Petro Damiani, ordinis S. Benedicti cardinalis doctissimus, operæ pretium nunc judicamus errorem alium detegere de ejusdem Petri clerici professione. Canonici namque S. Augustini, et quidem recentissime suum illum vindicant, et ejusdem S. Augustini canonicum, quemadmodum et S. Ubaldum Eugubinum episcopum. Quod omnino falsissimum apparet ex ejus ætatis scriptis monumentis. Etenim nos cum Regulam ipsius B. Petri clerici ad canonicos suos instruendos scriptam hoc loco inseramus, non tam se offert occasio, quam postulat argumentum, ut inquiramus, an Regulam ille magni Augustini professus fuerit, cum et multa lux hinc affulgebit rei historicæ, et ex gentilitio errore emergent plurimi, qui hactenus autumati sunt et docuerunt illum canonicum regularem ordinis S. Augustini. Quod ut nulla veritate subsistens, facili negotio convincitur erroris. Nam, ut Hieronymus Rubeus habet, « Petrus de Honestis cum esset sacerdos, ut votum persolveret quod in tempestate actus nuncupaverat divæ Mariæ Virgini, in portu Ravennatis ædem ac cœnobium extruxit. Quod deinceps ob eam a loco sumptam causam, Portuense cœnobium est appellatum : ibi sacerdotum conventum instituit, de quo diximus, » etc. Et Baptista Signius : « Petrus primus Portuensis rector, qui et ibi ordinem canonicum primus instituit. »

C Nulla igitur præter ab institutore illo primoque Portuensis cœnobii rectore invecam regularis institutio inquirenda est in Portuensi cœnobio. Hæc autem Augustiniana, sive ad magni Augustini Regulam non fuit. Præscripsit enim suis Regulam Petrus, quam post Paschalis PP. II apostolica auctoritate confirmavit. Præter hanc autem seu Regulam, seu Constitutiones ab eo scriptas, quas hic damus, per id temporis nullam legimus normam ibi sacerdotum mores formasse. Hoc duplici probamus argumento : primo, ab his ipsismet Constitutionibus; secundo, quod ea quæ nunc vocatur S. Augustini regula, quæ sola in controversiam venire poterat (7), regulæ nomen naturamque vix induerat. Ad primum quod attinet, in proœmio harum Constitutionum ita Petrum loquentem habemus et affirmantem : « Diligenti inquisitione facta neminem sanctorum Patrum prophetiæ et apostolicæ doctrinæ servantem exempla, et scrutantem interna, clericis unum comorantibus certam fixamque, et sufficientem regulam, et ordinis canonici singularum varietatum quæ-

(6) Appar. sacr. tom. III.

(7) Signius, lib. II, prope finem.

que negotia continentem dictasse : ubi sicut monachis in regula monastica, sic clericis modus conversandi et singula necessaria faciendi, ac quæque debita et ordini canonico congruentia exhibendi, haberetur certissimus. » Ita ille. Quod quid clarius in rem nostram? Nam si nullus sanctorum Patrum clericis in unum commorantibus certam, fixam et sufficientem regulam dictavit, ergo regula S. Augustini aut orbi nota non erat per ea tempora, ut alibi probamus : aut quod hujus loci magis est, B. Petro de Honestis et Portuensis cœnobii cultoribus erat incognita. Alias enim non sic audacter et universim affirmasset Petrus nullam sanctorum Patrum regulam canonicis dictavisse, aut eam dictandi provinciam sibi assumpsisse.

Si regerat aliquis : S. Augustinum regulam quidem scripsisse, at non sufficientem, non continentem ordinis canonici singulares varietates, modum conversandi, et singula necessaria faciendi. Ride, lector, indignissimum effugium, quod ab Augustini filiis aut cultoribus proficiscatur : ut magnum illud eloquentiæ flumen, totius scientiæ promptuarium, et sapientiæ, ac doctrinæ, tum humanæ, tum cœlestis immensus oceanus, cum se ad regulam scribendam canonicis applicuisset, tamen imminutam illam, imperfectam, deficientem scripserit. At nec sic effugiunt. Nam si ullam, etsi insufficientem, S. Augustinus exarasset, eamque observassent Portuenses, saltem illius meminissent, ut regulæ fundamentalis, ut suæ vitæ essentialia continentis. Nam producit mihi quascunque cujuscunque religionis constitutiones, ut vocent, quæ diductius explicatiusque persequuntur, quæ in regulis continentur, an non in singulis capitulis foliisque Regulæ meminissent? Et cum commentaria quædam in Regulam sint, cum glossæ in textum, an non futile esset, imaginari eas, quam regulam commententur, cujus textus sint glossæ, non explicari? Pari modo Constitutiones hæc Portuenses si regulam S. Augustini tanquam basim supposuissent, et quæ brevius in ea diducuntur, explicuissent, debuissent certe vel semel ad minimum, illius meminisse; eamque nominasse regulam, quam ipsæ originariam et essentialiam, quamque copiosius illustrabant et perliciebant. Quod non fecerunt. Imo clarum ex iismet est, eorumque contextu, nihil illis esse cum sancti Augustini regula commercii. Hoc in libro nostro *De antiquitate canonicorum regularium et Augustinianæ regulæ* (capp. 1, 2) deduximus hisce verbis : « Deinde in corpore suarum legum Portuenses, quid inutili repetitione, obedientiam, paupertatem, continentiam, victum, vestitumque, communia et plura ejusmodi statuerent, nulla habita mentione regulæ professionis suæ, aut facta ad eam relatione; quæ ea prius staturat, si ab illis fuisset recepta? » Exemplum esto primum Constitutionum caput, in quo communi definitione conclusum fuit, clericum propriis facultatibus, nec non voluptatibus renuntiare debere. Hoc enim in-

A jungunt, quia Dominus levitis in veteri lege possessionibus et proprietate interdicit, quia Christus in Evangelio consulit, quia apostoli exemplo firmaverunt, quia doctores Hieronymus, Augustinus et Prosper ita docuerunt, non quia regula hoc illis imponit.

At, quæso tibi, nunquid brevius, firmiter, efficacius statuissent (si in regulam S. Augustini tanquam in vivendi legem jurassent) paupertatem rerumque propriarum abdicationem, una cum regula professos fuisse et vovisse clericos, ac proinde vota reddenda. Displicet enim Deo infidelis et stulta promissio. At, inquam, non promissionis hujus, non regulæ promissæ, non voti, non Augustini ut Patris, ut legislatoris, sed tantum ut Ecclesiæ communis doctoris, sicut aliorum, etiam meminissent. Deinde in hoc ipso primo capitulo bis mentionem fecit Augustini, primo docentis in commentariis *de verbis Domini*, deinde quæ docuerat executioni mandantis in sermone *De communi vita clericorum*. At ne per umbram quidem, quod potius debebant, regulæ mentionem faciunt, quæ mihi pro argumento efficacissimo sunt, regulam Augustini (etiamsi ea tum modo cognita fuisset, et recipi cœpta) non fuisse introductam nec observatam in monasterio Portuensi, et consequenter Petrum de Honestis nequaquam Augustinianum fuisse. Hæc nos ihi.

Et certe hoc quoque patebit consideranti hæc primi capitis Constitutionum verba : « Sed ne soli hoc super vita et Regula catholicorum clericorum videamur sentire, accedant et alii testes in idem consentientes, viri religiosissimi, et omni scientia plenissimi : Hieronymus videlicet, Augustinus, Prosper, et quid super hoc dixerint vel intellexerint, audiamus. » Et postea : « Augustinus in nono (decimo capitulo *De verbis Domini* sic scribit, dicens : *Venerunt Publicani ad Joannem, ut baptizarentur ab eo, et dixerunt ad eum : Magister, quid faciemus? At ille dixit eis : Nihil amplius exigatis, quam quod constitutum est vobis. Et post pauca : Interrogaverunt eum milites, quid faciemus et nos? Ait illis Joannes : Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, sed contenti estote stipendiis vestris (Luc. III). Hic jam cognoscere se debet omnis homo qui militat : non enim tantum de his militantibus Scriptura loquitur, etc. » Pauloque post : « Nam et clericus catholicus hac sententia retinetur : Si enim non contentus stipendiis fuerit quæ de altario Domino jubente consequitur, sed exercet mercimoniam, intercessionem vendit, viduarum munera libenter amplectitur, hic magis negotiator videtur esse quam clericus. et cætera. Qui (ut facta ejus magis loquerentur quam lingua) in domo ipse episcopi statuit monasterium clericorum, ubi nemini licebat habere aliquid proprium, sicut ipse testatur, dicens : *Volui habere in domo ista episcopi monasterium clericorum. Ecce quomodo vivimus : Nulli licet in societate nostra habere aliquid proprium. Sed forte aliqui habent? Nulli licet : Si qui habent, faciunt quod non li-**

cat. » Hæc Augustinus, et hæ Constitutiones Portuenses.

Ubi mecum observa, inquirere eos diligenter quid de vita et regula clericorum catholicorum dixerit Augustinus vel intellexerit. Potuitne se offerre aptior regulam Augustinianam allegandi et coram adducendi locus, si Augustinianam regulam ipsi observassent? Nam in ipso regulæ, quam vocat, limine habes: « Non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia, et distribuatur unicuique vestrum a præposito vestro victus, et tegumentum, non æqualiter omnibus, quia non æqualiter valetis omnes: sed potius unicuique, ut cuique opus fuerit. » Pauloque post: « Qui vero aliquid habebant in sæculo, quando ingressi sunt monasterium, libenter velint id esse commune. » Habes hic bonorum communionem; quam undique conquistis argumentis stabilire contendunt Portuenses clare et expressis verbis injunctam. Multo igitur illi ad rem apte magis hæc suæ regulæ verba allegassent ex Augustino, quam Commentaria de verbis Domini; quæ non ita ad propositum, ut Regula, faciunt. Deinde, si factum Augustini doctrinæ suæ consonans quærendum erat, quid illi ad sermonem potius *De vita clericorum* recurrunt, quam ad ipsam regulam? Nam ut magnus filius Gregorius de magno Patre benedicto scripsit (8): « Si quis velit subtilias mores, vitamque cognoscere, potest in eadem institutione regulæ, omnes magisterii illius actus invenire, quia sanctus vir nullo modo potuit aliter vivere quam docuit. » Ita de S. Augustino philosophandum erat, deus actus vitamque melius quam in ipsa Regula inveniendam: nec enim potuit aliter vivere quam docuit. Igitur concludamus oportet, cum nusquam Portuenses meminerint Augustinianæ regulæ, imo nihil ex ea, sed de Benedictina potius in suas Constitutiones transtulerint (nam finis primi capituli, et secundum pene totum desumptum est ex cap. 4 et 6 Regulæ S. Benedicti), cum eam ut fundamentalem lapidem non supposuerint Institutis a se factis, e quibus clarum est nullum jus auctoritatemve in illud monasterium ejusque cultores obtinuisse in regulam S. Augustini; plane fatendum est, eam nondum in Portuensem cœnobium inventam, ejusve impositam incolis: et consequentia legitima Petrum de Honestis S. Augustini aut Regulæ aut Instituto nomen non dedisse. Et hoc alio argumento sic deducimus.

Nam justo nos volumine probamus S. Augustinum nullam viris aut dedisse, aut scripsisse regulam: idque evincimus non leviusculis conjecturis, sed auctoritate multiplici eorum qui regulæ hujus non meminerunt, cum maxime debuerint: qui solum patriarcham Benedictum ante annum millesimum legislatorem agnoscunt: qui illius ut junioris canonicorum, ut recentiorum mentionem faciunt: qui expresse asserunt S. Augustinum, regulam aut non omnino, aut viris saltem non dedisse. Ratione

(8) Gregor. II, Dial. 26.

A autem illud probamus ex natura regulæ desumpta, quodque illius nusquam meminerit Possidius, nusquam Augustinus, sed suos ad Actus apostolorum remisit a tempore quo eam scribere debuerit: quodque toto illo interstitio, inter Augustinum et Ivonem scilicet, usque ad aliquos post sæculum decimum regulares: hocque ex omni genere auctorum et conciliorum, ex defectu virorum illustrium, sanctorum, et privilegiorum deducimus invicte; eosque ementita antiquitate exuimus, et nonnulli suorum albo ascriptis sanctis ante millesimum annum denudamus. Ut cum B. Petrus de Honestis primo post millesimum sæculo vixerit, quo S. August. epistola centesima nona ad moniales scripta, primo in regulam virorum emergerit, et translata fuerit, certe credendum est, vix illius notitiam habuisse eum; et fatendum omnino non tum fuisse in monasterium Portuense inductam, cum sicut novarum Constitutionum a Portuensibus editarum insignis mentio habeatur apud historicos, ita et novitiæ regulæ jam tum primo mundo cognitæ, et in monasterium illud introductæ præclara memoria fuisset ad posterum transmissa. Nam sicut summa laus erat eidem Petro suas edidisse vivendi formulas, ita summo dignus fuisset encomio, si magni Augustini præclaram regulam recenter juris publici factam, aut a viris cultam, amplexatus fuisset. Quod eum arguit; nequaquam S. Augustini normæ, aut instituto subjectam fuisse. Omitto alia hujusmodi argumenta prosequi, quæ latissime (ut etiam supra innuebam) deducta sunt in libro nostro *De canonicorum regularium antiquitate*, qui prelo paratus mox publici juris fiet.

Præterea omittere etiam non possum, quin optima consecutione deducam, si B. Petrus de Honestis non fuit canonicus S. Augustini regularis, Portuense cœnobium primis iis annis regulam ejusdem S. Augustini non observaverit; nec S. Ubaldum, Eugubinum episcopum, canonicum S. Augustini regularem fuisse: qui præter Portuenses Constitutiones, Regulam nullam aut in Portuensi cœnobio observavit, aut secum ad Eugubinum monasterium suum reduxit. Observa igitur ecclesiam SS. martyrum Mariani et Jacobi fuisse quidem regularem, at non ad Augustinianam, sed Aquisgranensem regulam, quæ digesta et descripta in Aquisgranensi concilio sub imp. Ludovico Pio, et ejus jussu publicata, plures per Italiam, Galliam aliasque provincias obtinebat. Verumtamen cum per S. Petri Damiani tempora, seu lapsa plerisque in locis ejus observantia esset, seu in desuetudinem abiisset, ipse graviter de iisdem canonicis conquestus, plures apud Alexandrum II papam querelas deposuit, præsertim epistola 18, ubi regulæ hujus mentionem facit. Disciplinam autem canonicorum, sive clericorum Ecclesiæ Eugubinæ jam dictæ, qualis fuerit describit nobis B. Theo-

baldus in Vita Ubaldi, atque in episcopatu Eugubino eidem successor, ita inquit : « Cum autem Dei famulus (Ubaldu) adolescentiæ annos seniliter transisset, et morum illum gravitas omnibus commendaret, in prædicta ecclesia SS. martyrum Mariani, et Jacobi prior efficitur, et prælationis ecclesiasticæ dignitate communi omnium voto honorifice sublimatur. Et quidem suscepti prioratus dignitas satis erat honorabilis ; sed qui suscepti fuerant ad regendum clericos omni honore et reverentia erant indigni. Nam in prædicta ecclesia nulla tunc temporis ordinis observantia, nulla prorsus religionis colebatur memoria. Mercede annua erat conductus, qui campanas pulsaret in hora officiorum : et quia clericorum unusquisque in domo propria epulabatur et dormiebat tota fere observantia monastici cultus custodiebatur in pulsu nolarum : claustrum patebat omnibus, viris scilicet et mulieribus : nec ullo ibi tempore porta claudebatur : quisque habebat pellicem suam, et relicta disciplina ecclesiastici ordinis, turpitudini et luxuriæ serviebat muliebri. » Hæc ibi.

Ex quibus deduci facile potest, SS. Mariani et Jacobi ecclesiam nunquam suscepisse regulam S. Augustini. Nam cum nomen ea, naturam vigoremque regulæ annum circiter millesimum tantummodo induisset, si in dicta ecclesia fuisset recepta, nunquam profecto decem vel viginti annis ita in oblivionem abisset, ut nullum illius vestigium remaneret : nunquam qui dictæ ecclesiæ incolæ, qui primo illam amplexati fuerant, sic abiissent retrorsum, ut de sub jugo illius tantillo tempore se subtraxissent, ut præstantissimæ illi normæ adeo difformes essent. Conclude igitur, cum S. Ubaldu disciplinam regulamve Augustinianam in dicta ecclesia nec repererit, nec professus fuerit, cum a Portuensi cœnobio Portuenses B. Petri de Honestis Constitutiones, non S. Augustini normam secum devexerit ad suos : conclude, inquam, illum Augustinianum aut regula aut professione nequaquam fuisse.

A Objicies ea Romani Breviarii in festo S. Ubaldi verba^o : « Ubaldu sacerdos effectus patrimonium suum pauperibus et Ecclesiis distribuit : canonicorum regularium ordinis S. Augustini institutum suscipiens, illud in patriam transtulit, atque in eo aliquandiu sanctissime vixit. » Fateor quidem magni ponderis auctoritatem esse, quæ a tanta pharetra procedit. At respondendum non omnia de fide esse quæ in particularibus sanctorum historiis leguntur. Nam digestores Romani Breviarii, sanctorum legendas secuti, quas ipsi prudenter autumantes verissimas, pro talibus eas proposuerunt recitandas ; nihilominus quod in eisdem historiis aliqui nævi irrepsissent, iis eluendis, et a Pio V sanctissimo, et ab Urbano VIII prudentissimo, maximis pontificibus, correctores adhibiti sunt. Quod si aliquid eorum diligentiam effugerit, non iis id vertendum vitio, nec aut diligentia in iis, aut prudentia, aut doctrina desideranda ; sed illis imputandum qui Acta Vitasque non ita veras eisdem subministrarunt. Quandoquidem, prout etiam accidere solet in narrativis bullarum pontificiarum, ut falsa aliqua irrepant, non sane culpa pontificis, sed eorum potius qui male narrant : ita eorum errore factum, ut hic nævus permanserit in Breviario Romano, culpa tamen eorum qui res gestas S. Ubaldi sacræ Rituum congregationi falsas obtruserunt. Ut sicut vitio non est vertendum correctoribus aut Pii V, aut Clementis VIII, Romanorum pontificum, quod aliquid eorum diligentiam fugerit, a sanctissimo D. N. Urbano VIII corrigendum : ita nec culpandi, quod Sanctitas Sua correctioni nuperæ proposuit, si summam illorum industriam, et laborem, ac doctrinam tantillum quid evaserit a posteris observandum. Dies enim diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam. Hæc autem sicut a me sincere dicta sunt, non ut quemquam carperem, sed ut veritatis patrocinium sumerem, sic in optimam partem velim, candide lector, accipias. Vale.

DE PETRO CLERICO, SIYE PRIORE PORTUENSI,

Cognomento *Peccatore*.

Ex libro quinto Hieronymi Rubei Historiæ de gestis Ravennatum.

« Insignis hoc tempore habebatur Petrus Portuensis cœnobii præfectus, qui nobili Honestorum Ravennati familia genitus, litterarum haud omnium expertus, cum esset sacerdos, ut votum persolveret quod navigatione in tempestate actus, nuncupaverat divæ Mariæ Virgini in portu Ravennati, ædem ac cœnobium exstruxit, quod deinceps ob eam a loco sumptam causam, Portuense cœnobium est appellatum. Ibi sacerdotum conventum instituit, quibusdam præscriptis legibus, quas Paschalis II

D pontifex maximus exitu hujus anni millesimi centesimi decimi ad se missas firmavit, Petro ipso ita postulante. Eæ autem Petri fuere litteræ : *Paschali Dei nutu, summæ et apostolicæ sedis episcopo, Petrus Peccator, clericus, cum confratribus suis in Christo salutem, et obedientiam omnem. Cum vestræ beatitudini Petri vicem in Ecclesia gerere grætia divina contulerit, etc.* (Vide in Paschali, supra, sub num. 17, col. 461). Paschalis autem pontifex omnibus legi examinarique diligenter jussis, ad hunc modum re-